

Standardizacija medicinskog nazivlja kao temelj djelotvorne komunikacije

Čikeš, Nada

Conference presentation / Izlaganje na skupu

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:105:223276>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[Dr Med - University of Zagreb School of Medicine
Digital Repository](#)

Standardizacija medicinskog nazivlja kao temelj djelotvorne komunikacije

Nada Čikeš

Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet

Povijest hrvatskoga medicinskog nazivlja

Pokušaj stvaranja hrvatskoga medicinskog nazivlja u 19.stoljeću

prvi medicinski rječnik, jedan od prvih strukovnih rječnika

Ivan Dežman: Rječnik liječničkoga nazivlja, Zagreb 1868

Dvije razine uloge stručne terminologije u medicini

- komunikacija među stručnjacima, usmena ili u pisanom tekstu,
 - posebice podučavanje studenata medicine i liječnika
- primjena stručnog jezika u komunikaciji između liječnika i bolesnika

Razvoj hrvatske medicinske terminologije

- izrazi usvojeni u narodu, koji su označavali bolesti ili stanja, medicinske postupke i drugo
- nazivi koje su liječnici unosili u medicinsku terminologiju, a zahtijevala ih je medicinska praksa
 - neki su se nazivi uvriježili i održali
 - neki su zaboravljeni
 - neki su smatrani nepodobnima i nestali

Razvoj hrvatske medicinske terminologije: nazivi globalnog značenja

- Tradicionalni stručni termini
 - najčešće latinskog ili grčkog podrijetla
- Razvoj fundamentalnih bioloških spoznaja i tehnologije → novi termini
 - najčešće engleskog podrijetla

Potrebno je procijeniti primjenu naziva u hrvatskom jeziku:

postavlja se pitanje uvođenja globalno prihvaćenih naziva u hrvatski jezik u kroatiziranom obliku i/ili prihvaćanje prikladne hrvatske riječi.

Iskustvo Rječnika medicinskog nazivlja

Potreba uravnoteženog pristupa u odabiru naziva u rječniku - rasprava:

- o starim hrvatskim terminima (katkada napuštenim i predmnijevano arhaičnim),
- o kroatiziranim globalizmima
- o pokušajima uvođenja novih hrvatskih inačica za medicinske nazive
- o (smionim) terminološkim prijedlozima autora natuknica

Utjecaj izbora nazivlja na standardizaciju

Odluka redakcije nakon rasprave:

- Odabrani naziv → vodeća natuknica obuhvaća definiciju i ostala obilježja, a alternativni termini se upućuju na odabranu natuknicu
- odgovornost odluke, jer rječnik može imati utjecaj na hrvatsku medicinsku terminologiju

Primjer 1

alergijski bronhitis – bronchitis allergica [*grč.* βρόγχος = dušnica + -itis + *grč.* ἄλλος = drugi + *grč.* ἔργον = djelo] Alergijska upala dušnica. **e** allergic bronchitis **f** bronchite allergique **nj** allergische Bronchitis

alergijski egzem – eczema allergicum [*grč.* ἔκζεμα = osip + *grč.* ἄλλος = drugi + *grč.* ἔργον = djelo] Osip kao izraz alergijske reakcije. **e** allergic eczema **f** eczéma allergique **nj** allergisches Ekzem

Primjer 2

dorsum manus → hrbat šake

dorsum nasi → nosni hrbat

dorsum pedis → hrbat stopala

Primjer 3

nadlanica → hrbat šake

nadlopatična arterija – arteria suprascapularis [*grč.* ἀρτηρία = žila kucavica + *lat.* supra = gore + *lat.* scapula, -ae, f. = lopatica] Malena arterija koja dolazi na lateralnu stranu lopatice kroz lopatičnu usjeklinu. **e** suprascapular artery **f** artère sus-scapulaire **nj** obere Schulterblattschlagader

nadlopatična vena – vena suprascapularis [*lat.* vena, -ae, f. = krvna žila + *lat.* supra = gore + *lat.* scapula, -ae, f. = lopatica] Vena koja prati istoimenu arteriju i ulijeva se u vanjsku jugularnu, ili katkad u potključnu venu. **e** suprascapular vein **f** veine sus-scapulaire **nj** Vena suprascapularis

Primjer 4

broja doza za umjetno osjemenjivanje. e extender
for semen, diluter for semen f diluant du sperme
nj Spermaverdünner

razrokost → strabizam

razudba – obductio, -onis, f. [lat. obductio, -onis,
f. = zastiranje, pokrivanje] Otvaranje mrtvog
tijela s namjerom da se istraži njegova grada ili da
se pronađu sve patološke promjene i neposredan
uzrok smrti. Sin.: obdukcija, autopsija, nekrop-
sija. e autopsy, necropsy, necroscopy, dissection,
coroner's inquest f autopsie, nécropsie nj Ob-
duktion, Leichenschau, Nekropsie

razudbeničar → obducent

razum – intellectus, -us, m. Sposobnost shvaća-
nja pojmova, logičnoga mišljenja, rasuđivanja,
rašćlanjivanja, spajanja, zaključivanja. Sin.: pa-

Primjer 5

trupa i dviju širokih postranih hrskavičnih ploča. e
thyroid cartilage f cartilage thyroïdien nj Schild-
knorpel

štitna zglobna ploha – **facies articularis thy-
roidea** [lat. facies, -iei, f. = lice + lat. articulus, -i,
m. = zglob + grč. θυρεός = duguljasti štit + grč.
είδος = lik] Malena, okruglasta zglobna ploha uz
aboralni rub prijelaza ploče u luk prstenaste hrs-
kavice. Služi za uzglobljenje s aboralnim rošči-
ćem štitne hrskavice. e facet for thyroid cartilage
f facette pour le cartilage thyroïde nj Facies
articularis thyreoidea

štitna žlijezda → štitnjača

štitni otvor – **foramen thyroideum** [lat. foramen,

e thyropharyngicus muscle + muscle thyro- faryn-
gicien nj Musculus thyreopharyngicus

štitnjača – **glandula thyreoidea** [lat. glandula,
-ae, f. = žlijezda + grč. θυρεός = duguljasti štit +
grč. είδος = lik] Endokrina žlijezda koja izlučuje
hormone tiroksin i trijodtironin. Nalazi se uz
dušnik u blizini grkljana. Sastoji se od desnog i
lijevog režnja koji su obično međusobno spojeni
različito građenim istmusom. e thyroid gland f
glande thyroïde nj Schilddrüse

štitonoše – **Chondrostei** Podrazred riba zrakoper-
ki (Actinopterygii) s djelomično hrskavičnim ske-
letom (npr. jesetre). e Chondrostei nj Weichkno-
chenfische

e Chondrostei nj Weichknochenfische

Primjer 6

krvožilni bedreni otvor – lacuna vasorum [*lat.* lacuna, -ae, f. = rupa + *lat.* vas, vasis, n. = posuda] Otvor ispunjen vezivnim tkivom, vanjskom ilijačnom arterijom i venom te dubokim preponskim limfnim čvorovima. Povezuje trbušnu šupljinu i bedreni prostor. Okružuje ga bedreni prsten. U čovjeka kroz njega mogu proći zavoji crijeva. **e** lacuna vasorum **f** anneau crural **nj** Lacuna vasorum

krvožilni luk kralješka – arcus haemalis [*lat.* arcus, -us, m. = luk + *grč.* αἷμα = krv] Koštani luk s ventralne strane tijela repnih kralježaka u nekih životinja. Više lukova tvori žlijeb za prolaz repnih krvnih žila. **e** hemal arch **nj** Haemalbogen, Arcus haemalis

krvožilni sloj žilnice – lamina vasculosa [*lat.* lamina, -ae, f. = ploča + *lat.* vasculum, -i, n. = posudica] Najdeblji dio žilnice. Čine ga mnogobrojne krvne žile i između njih rijetko vezivno tkivo s mnogo pigmentnih stanica, kromatofora. **e** vascular lamina of the choroid **f** couche vasculaire de la choroïde **nj** Lamina vasculosa, Zweite Schicht der Aderhaut des Auges

krvožilni sustav Sustav arterijskih, venskih i kapilarnih krvnih žila. **e** vascular system **f** système vasculaire **nj** Gefäßsystem

krvožilni šum – murmur vasculare [*lat.* murmur, -uris, n. = šum + *lat.* vasculum, -i, n. = posudica] Patološki šum što se čuje nad krvnom žilom zahvaćenom aneurizmom, novotvorinom ili sličnim promjenama. **e** vascular murmur **f** souffle vasculaire **nj** Gefäßgeräusch

krvožilni vlasac – Angiostrongylus vasorum Oblič koji uzrokuje bolest angiostrongilozu. **e** Angiostrongylus vasorum **f** Angiostrongylus vasorum, strongle des vaisseaux **nj** Angiostrongylus vasorum

Neke dileme i problemi

- Eponimi

Morbus Bechterew

Morbus Marie-Strümpell

Behťjerevljeva bolest

ankilozantni spondilitis

Gerbezius-Morgagni-Adams-Stokesov
sindrom

Adams-Stokesov sindrom

- Akronimi - primjeri

PSA (engl. prostate-specific antigen)

= antigen specifičan za prostatu

(*NE* prostata specifičan antigen niti ASP!!)

u pisanom tekstu: antigen specifičan za prostatu (PSA,
od engl. prostate-specific antigen

NK-stanice ili stanice NK

(engl. Natural killer cells)

NE stanice prirodni ubojice

njem: NK Zellen; fran: cellules NK

- Složenice
 - protutijelo, *NE* antitijelo,
ali autoantitijelo? autoprotutijelo?
- Tvorba pridjeva
 - ventrikularni – ventrikulski
 - glomerularni – glomerulski

Zaključak

Standardizacija medicinskog nazivlja je temelj medicinske komunikacije

U standardizaciji nazivlja neophodna je suradnja stručnjaka iz područja biomedicine i lingvistike